

JUBILANTI v roku 2001

V kalendári sa rýchlo otáčajú listy dní, mesiacov i rokov a často nestačíme si spomenúť na všetkých, ktorý svojou mimoriadnou prácou sa zaslúžili o posun slovenskej psychológie do dejín nielen národnej ale i svetovej histórie.

Rok 2001 bol bohatý na jubilea prvých priekopníkov psychológie, avšak v našom Psychofóre nie všetkým sme venovali stránku poďakovania z viacerých dôvodov. Dovoľujeme si preto spomenúť na nich v dodatočnom zamyslení. Sedemdesiatpäť rokov života pri plnom pracovnom vyťažení si zasluhuje pozornosť povedať každému človeku "ďakujem, že si tu a pomáhaš robiť svet dokonalejším, krajším a lepším".

Ďakujeme za angažovanie sa v psychologickvej vede i manažmente **Doc. dr. J. Vonkomerovi, CSc., Doc. Dr. J. Rosinovi, CSc., PhDr. V. Černému, CSc.**, ktorí posunuli psychológiu vpred. O niečo menej, ale tiež významných 70 rokov či už dožitých i nedožitých sme si pripomenuli u priekopníkov: **PhDr. Dragy Adamišovej**, ktorá dlhodobým pôsobením na pedopsychiatrii a na Psychiatrickej klinike LFUK odovzdala svoje praktické skúsenosti študentom a skončeným klinickým psychológom, **PhDr. Silvie Cinkovskej**, pôsobiacej na Neurologickom a Detskom odd. FNŠP v Bratislave s jej veľkou starostlivosťou o ťažko choré a zomierajúce deti, **PhDr. Xénii Elsnerovej**, ktorá svoju pioniersku činnosť vykonala v starostlivosti o ženu, jej materstvo, prípravu na pôrod. Zo žien sa výnimočne do kruhov prvopôsobiacich zapísala aj **Dr. Margaréta Jedináková** a **Dr. Marta Zurková**.

Pri tejto príležitosti nedá mi nespomenúť **Prof. PhDr. Ladislava Požára, CSc.**, ktorého 70 narodeniny si pripomenuli odborné časopisy.

Je zaiste veľa tých, ktorí by mali byť známy slovenskej psychologickvej verejnosti, nielen pre zásluhu, ale i preto, že sa od nich môžeme veľa učiť.

J. S.

Doc. PhDr. Oskár Blaškovič, CSc. – sedemdesiatpäťročný

Jubilant je popredným pedagogickým, poradenským a školským psychológom. V r.1964 dosiahol hodnosť CSc. a v ďalšom roku sa stal samostatným vedeckým pracovníkom. V r.1975 sa habilitoval za docenta pre odbor pedagogická psychológia na Filozofickej fakulte UK.

Prešiel viacerými pracoviskami, napr. Československým ústavom práce, Výskumným ústavom pedagogický a v r. 1973 začal pracovať na Katedre pedagogickej psychológie Filozofickej fakulty UK na budovaní ktorej sa r. 1965 aj sám podieľal.

V 60. rokoch odviezol kus cennej práce v oblasti školského a profesionálneho poradenstva a je považovaný za spolutvorcu systému psychologického poradenstva v ČSSR. V 70. rokoch realizoval experiment pri overovaní koncepcie práce školského psychológa na školách v Bratislave a zároveň riadil (spolu s doc. M. Jurčom) výskum vedomostí žiakov ZŠ (67 000 žiakov 9. ročníkov), ktorý umožnil vyhotoviť mapy vedomostnej úrovne žiakov SSR. V 80. rokoch sa venoval psychologickým otázkam učňovskej mládeže. Spolupracoval s Ústavom pre ďalšie vzdelávanie pracovníkov v rezorte

Ministerstva priemyslu SSR, kde dostal v r. 1981 najvyššie rezortné vyznamenanie Zaslúžilý pracovník priemyslu. V tomto období (v rokoch 1982 – 1985) tiež úspešne vykonával funkciu prodekana FFUK a viedol Oddelenie pedagogickej a poradenskej psychológie Katedry psychologických vied FFUK. V 90. rokoch pracoval v rôznych oblastiach psychológie. Dal impulz k práci na slovníku z Pedagogickej psychológie, organizoval rozširovacie štúdium z poradenskej psychológie pre psychológov z praxe, v spolupráci s kolegami (Gábriš, Gajdošová) vyvinul expertný informačný počítačový program POSDEX pre žiakov základných škôl stojacich pred I. smerovou voľbou povolania.

Jubilant má tiež veľmi bohatú publikačnú činnosť. Vydal stovky štúdií a článkov v našich i zahraničných odborných psychologických a pedagogických časopisoch, bol redaktorom viacerých zborníkov, a skvelým organizátorom vedecko-výskumných tímov, pod vedením ktorého sa získali významné výsledky pre rozvoj psychológie ako vedy.

Doc. Dr. Oskára Blaškoviča, CSc. možno tiež označiť, spolu s prof. Hvozdičkom a prof. Ďuričom, za nestora školskej psychológie na Slovensku. Je to práve on, ktorý stál v 70. rokoch pri zrode školskej psychológie, spolupodieľal sa pri tvorbe koncepcie práce školského psychológa na stredných školách a spolu s absolventami tohto štúdia (dr. Gogálová, dr. Kopčanová, dr. Krýsllová, dr. Palovčíková) začal overovať koncepciu činnosti školského psychológa na základných a stredných školách v Bratislave (spolu s experimentom prof. Hvozdička v Košiciach), kde dokázal efektívnosť školsko-psychologických služieb školám.

V 90. rokoch sa doc. Dr. O. Blaškovič, CSc. ako člen Katedry psychológie FFUK, zaslúžil o to, že práve na tejto katedre ako vôbec prvej z katedier psychológií na Slovensku sa začal intenzívny rozvoj školskej psychológie a systematická príprava školských psychológov do škôl a školských zariadení. Bol tiež v tíme ľudí, ktorí začiatkom 90. rokov začínali bojovať za legislatívne zakotvenie školského psychológa, a iste svojím dielom prispel k tomu, že sa to v r. 1993 podarilo (Zákon NR SR č.279/1993 Zb.z. o školských zariadeniach a Vyhláška MŠ SR z 26. januára 1996 o podrobnostiach o výchovnom poradenstve a o poradenských zariadeniach č. 43/1996).

Je nádherné, že všetky idey, tvorivé nápady, myšlienky a výsledky práce, ktoré doc. dr. Oskár Blaškovič, CSc. odovzdal svojim spolupracovníkom, sú stále živé, životaschopné, sú v praxi, existujú a ďalej sa rozvíjajú. Za všetku túto cennú a vysoko hodnotnú prácu pre rozvoj psychológie a aplikovaných psychologických disciplín, ako to ako v oblasti teórie a metodológie, tak v aplikačnej oblasti, jubilantovi všetci jeho kolegovia, spolupracovníci, bývalí študenti z celého srdca ďakujeme a želáme mu do ďalšieho života veľa optimizmu, energie, zdravia, šťastia a osobných úspechov.

Eva Gajdošová

Jozef Daniel - osemdesiatročný

Tak pre mnohých kolegov ako pravdepodobne ako aj pre samotného oslávenca je prekvapivým dátum 14.6.2002, kedy sa Prof. PhDr. Jozef Daniel, DrSc., dožíva svojej osemdesiatky. Pri tejto príležitosti sme navštívili pána profesora a položili mu niekoľko otázok takpovediac na telo:

ISS: Pán profesor, vzhľadom na vek, ale najmä vzhľadom na vyše polstoročné pôsobenie v slovenskej psychológii, by našich kolegov určite zaujímali niektoré vaše spomienky a postrehy, ktoré by mohli byť aj príspevkom k histórii slovenskej psychológie. Ako si spomínate na roky svojho štúdia?

JD: Niektorí starší kolegovia vedia, že v čase môjho štúdia bolo možné študovať psychológiu len v rámci filozofie v kombinácii s ďalším predmetom. Tým bola u viacerých slovenčina (Jurovský, Pardel, Bažány). Po prvej štátnej skúške (december 1944) sa ma Prof. Jurovský pýtal, na čo sa chcem v ďalšom štúdiu zamerať. Keď som sa zmienil o literárnej histórii, navrhol mi, aby som sa po prechode frontu hlásil na psychológiu. Spomínam to ako príklad vhodného výberu spolupracovníkov, napr. pri štátnici.

ISS: „Uposlúchli“ ste túto výzvu?

JD: Nastúpil som ako pomocná vedecká sila do Psychotechnického ústavu (1945), po skončení štúdia ako koncipista psychotechnickej služby. Ústav bol vtedy vlastne jediným psychologickým pracoviskom u nás a jeho členovia tvorili prvú, zakladateľskú generáciu slovenských psychológov, ako ich uvádza Prof. Jurovský v treťom vydaní svojej psychológie (Milan, Koščo, Pardel, Vámos, Bažány, Daniel, Husár). Ústav mal veľmi dobré meno a v rokoch 1948-1951 fungoval v rámci Ústavu práce.

ISS: Spomínali ste rok 1951. Vtedy došlo k faktickej likvidácii aplikovanej psychológie u nás. Aké boli Vaše ďalšie osudy?

JD: Ústavy zanikali aj vznikali. Založený bol Výskumný ústav pre stavebníctvo, kde som s kolegom Bulákom v rámci skupiny stavebnej ekonomiky spracoval niektoré témy, ktoré by sme dnes mohli zaradiť do ergonómiky. Roku 1956 dochádza v Sovietskom zväze k rehabilitácii psychológie, čo ovplyvnilo aj situáciu u nás a v tom istom roku som nastúpil do Psychologického laboratória SAV, z ktorého v roku 1963 vzniká Ústav experimentálnej psychológie SAV.

ISS: Ako sa orientoval Váš profesionálny rast v tomto ústave?

JD: Po metodologickej stránke ovplyvnil naše zameranie preklad knihy Experimentálna psychológia od Woodwortha a Schlosberga (1959) na ktorom som spolupracoval. V začiatkoch sa ústav pod vedením Damiána Kováča orientoval na výskum v rámci oddelenia všeobecnej psychológie a psychológie práce (neskôr inžinierskej psychológie), ktorú som založil a viedol do roku 1990.

ISS: Mohli by ste spomenúť niektoré riešené témy?

JD: Kandidátsku prácu som vypracoval na tému: Psychologické štúdie pracovných pohybov pomocou kontaktnej analýzy, neskôr som sa s kolektívom pracovníkov (Florek, Sarmány, Kostolanský, Potašová) venoval psychologickéj analýze práce operátora a psychologickým aspektom nočnej a zmenovej práce. V roku 1963 som publikoval príručku Psychológie práce (prvú v ČSR), ktorú akceptoval aj „autorita autorít“ Prof. Doležal v Prahe.

ISS: Ako s týmito témami súvisel výskum stresu, ktorému ste sa tiež výskumne venovali?

JD: Tak ako pri analýze práce operátora, zmenovej a nočnej práce ako aj adaptačných mechanizmov parašutistov sa ukázalo, že závažným problémom je psychická odolnosť, schopnosť vyrovnávať sa so záťažovými situáciami. Tento aspekt sa potom prehĺbil v rámci spolupráce s Endokrínologickým ústavom SAV (L.Mikulaj). Výsledky boli zhrnuté v monografii Psychická záťaž v laboratórnych a terénnych podmienkach (1984). Externe som pritom viedol aj odbor psychológie práce vo Výskumnom ústave práce a sociálneho rozvoja.

ISS: Tomuto výskumnému zameraniu ste ostali verný aj počas pôsobenia na Katedre psychológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre?

JD: Okrem pedagogickej činnosti som sa venoval psychickej záťaži učiteľa. V prvej štúdiu (1993) som prevzal pojem „burnout“, ktorý sa ujal aj v slovenskej psychológii.

ISS: Ako hodnotíte metodologickú úroveň vo výskume počas Vášho pôsobenia na ÚEPs SAV a v súčasnej humanisticko-kognitívnej psychológii?

JD: Metodologická úroveň Ústavu bola na vysokej úrovni, aj v zahraničí sa hovorilo o bratislavskej experimentálnej škole. Jednoznačná orientácia na dotazníkové metódy u nás aj vo svete je jednostranná a nie je možné pomocou nej vniknúť do osvetlenia podstatných javov. Okrem toho znemožňuje spoluprácu psychológa s experimentálnym výskumom napr. v endokrínológii, fyziológii, ale aj ekonómii a manažmente.

ISS: Hovoríte zrejme na základe vlastných skúseností.

JD: Áno. Okrem toho by to mohlo byť upozornením aj pre mladých psychológov, resp. študentov, že psychológ musí byť schopný spolupracovať aj s inými odborníkmi, resp. aby mal z týchto oblastí aspoň encyklopedické poznatky. Platí to aj vice versa, aby s psychologickými poznatkami oboznamoval iných odborníkov. Okrem početných publikácií som v tomto smere predniesol vyše sto populárnovedných prednášok.

ISS: Aká bola Vaša spolupráca so zahraničnými kolegami?

JD: Dlhoročné a veľmi intenzívne boli najmä styky s českými kolegami (Z.Bureš), v Nemecku (W.Hacker; J.Rutenfranz; G.Lienert) vo Švédsku, kde som bol na dlhobnejšej sťaži (M.Frankenhausarová; D.Magnusson), vo Francúzsku (J.Schlegel), vo Veľkej Británii (S.Folkard), v USA (J.Brozek), v Rusku (B.F.Lomov) atď.

ISS: Aká bola spolupráca s vysokými školami?

JD: Veľmi dobrá. Mal som celé roky fakultatívne prednášky na Katedre psychológie FFUK a na univerzite PJŠ v Košiciach; na oboch som bol členom rôznych skúšobných komisií.

ISS: Ako by ste hodnotili úroveň vtedajších študentov s dnešnými?

JD: Nevidím podstatný rozdiel v úrovni vedomostí. Rozdiel je skôr v ich získavaní. Dnešný študent je zvyknutý naučiť sa niečo zo skrípt. Za našich čias skriptá neboli, bolo treba robiť si výpisky a študovať aj z inojazyčných kníh. Pri terajšom našom štúdiu by som propagoval zásadu: od skrípt k prameňom - ad fontes.

ISS: Zapojili ste sa aj do „spolkárskej“, práce v psychológii?

JD: Bol som pri založení SPS (1958) ako jej tajomník, v rokoch 1970-1972 ako predseda. Toto obdobie normalizácie prežila SPS a jej členovia bez vážnejších otrasov.

ISS: Na čo by sa mala zamerať SPS v najbližšom čase?

JD: Chcel by som informovať psychologickú obec, že pred 20 rokmi napísal Prof. Jurovský svoje pamäti. Odvtedy sa ich nepodarilo publikovať, aj keď sa jedná o najzávažnejšiu prácu o histórii slovenskej psychológie. Navrhujem, aby výbor SPS zaradil túto otázku do programu budúceho zjazdu SPS.

ISS: Záverom, čomu môžete ďakovať, že aj v seniorskom veku si udržiavate takú skvelú pracovnú výkonnosť?

JD: Je to predovšetkým vďaka rodinnému zázemiu, dobrej kolegialite, priateľom a obrábaniu vinohradu, čo mi zabezpečuje fyzický aj mentálne relax.

ISS: Iste by sme mohli hovoriť o viacerých veciach, ja Vám ďakujem za rozhovor a dovoľte mi, aj v mene celej psychologickéj obce, popriať Vám veľa zdravia, optimizmu a radosti z rodiny, priateľov ale i úrodu dobrého vína (môžem potvrdiť!).

Ivan Sarmány- Schuller